

Gent, twaalf december 2017

Beste grootvader

Ik zag je sinds lange tijd niet meer. De afstand overbruggen op regelmatige basis is een probleem.

Doch herinner ik mij onze laatste tocht deze zomer. Je vroeg me tijdig klaar te staan zodat we *tegen de noene*¹ thuis konden zijn voor de maaltijdsoep van oma. Toen ik even wou stoppen ter hoogte van de gracht bij de Fleriskothoeve, benadrukte je het belang van *ip tied zien*² en maakten we voort.

Ik moest wat lachen toen je voorreed op je stalen ros en een versnelling hoger ging. Met je ervaren rug trok je me op sleeptouw en hield je me zorgvuldig uit de wind. Dat is de ridderlijkheid van een ancien tegenover zijn pupil. De edele tachtiger die over zijn schouder snuit en zo een aanvulling tot het landschap schenkt.

Later ging ik terug naar die plek. Ik stapte af en zag wat ik eerder wou aanschouwen. In september hangt er 's ochtends een mistlaag, afkomstig uit de vijf sloten. Het landschap is op z'n best wanneer je vier meter van het Freddy Maertensroute-bordje staat. Dan zie je alle oneffenheden van de drie velden samenkomen. Ik weet niet of je er al op gelet hebt, maar vanaf daar kan je de twee stallen van Demaré, 't bos van Pette en de kustbatterij van Raversijde³ in één beeld gadeslaan. Dat ene beeld van die ochtend is de reden waarom ik je schrijf.

-- --

Donderdag ging ik naar het Stedelijke Museum voor Actuele Kunst in Gent. Naast de grote tentoonstelling van Richter heb je er ook de expositie 'Vrienden v/h SMAK'. Ik ging de trappen op, wandelde door de grote zaal en demarreerde recht naar de drie werken van Thierry De Cordier.

Daar merkte ik een schilderij op. Op het eerste gezicht ging het om twee vlakken die elkaar in het midden afwisselden, echter na een uitvoerige kijkoefening moest ik besluiten dat het over een landschap ging.

De Cordier schilderde het landschap op een zorgvuldig geprepareerd stuk karton. Hij plakte de rand twee maal af, want er is een klein verschil te zien tussen de begrenzing van de onder- en bovenlaag. Aan het centrale gaatje bovenaan in de boord te zien, moet hij het met een duimspijker in het atelier aan de muur hebben geduwd. Iets wat in jouw werkplaats nooit zou mogen. Jij staat op de recht evenredige positie van het materiaal aan de wand en zelfs onbenulligheden liggen geordend onder je werkbank. Je zei me dat hard labeur geen excuus is om het atelier in chaos achter te laten en dat een opkuis geen reden is om niet te werken. En dan borstelde je nog wat metaalschilfers weg in je zelfgemaakte vuilblik en wisselde je je blauwe overall voor je witte hemd en knipoogde je *Je moe wetn da arbied ard en vul werk is, mo tis wè nodig voe te scheppn. E tis nie omdaje twerk van e garagist doet, daje gelik e garagist derut moe zien*⁴.

Grootvader, de onwetende woordkunstenaar uit de vakschool. Je plaatst geen enkele kunstenaar correct op een tijdslijn, maar je benoemt een attitude die de grootsten deelden: Je moet werken om te creëren. Een eerste component in de formule van het kunstbewijs.

¹ Omstreeks twaalf uur

² Op tijd zijn

³ Kustdorp tussen Mariakerke en Leffinge. Tijdens de Tweede Wereldoorlog was dit een belangrijke positie die zowel de kust als het vliegveld van Oostende in het vizier had.

⁴ Je moet weten dat arbeid soms hard en vuil werk kan zijn, maar het is nodig om te scheppen. En het is niet omdat je het werk van een garagist doet, dat je ook zo voor de dag moet komen.

Het geschilderde landschap waarover deze brief gaat, lijkt sprekend op onze polder. Net zoals er boven Raversijde witte vliegtuigstrepen in het luchtdek zitten, is er een kreuk in het werk. Die vertrekt in het midden van de lucht en vindt in de vorm van een scheur zijn monding in de rand van het kunstwerk op een vijftal centimeter van de horizon. Links in het omboordsel merk je een sierlijk handschrift op, dat verticaal het woord *étude II* vormt.

Er heerst een soberheid in het kleurenpallet van De Cordier. De lucht is griauw met als uitzondering één enkele opgelichte wolk die centraal staat. Rechtsboven komt een onweer langzaam aandrijven. Grijstinten herhalen zich in het stukje platteland. De horizon is in dit werk geen scheidingslijn, maar heeft een verzoenende functie. De polder is een oppervlakte die bestaat uit een omgewoelde massa verf. Als je nauwgezet in de aarde kijkt, merk je een koude tint bruin op.

Wanneer je het beeld observeert, herken je een soort klassieke stijl in de penseelstreken van De Cordier. Hij laat het landschap evolueren van een ruige scene naar een vage horizon die naadloos overgaat in een luchtpartij. Door te vegen, nieuwe lagen te leggen en stukken uit te sparen van het geprepareerde bordpapier, toont hij een kunde die een romantische schilder ook beheerst. Er hangt een nostalgische bui in het werk. Binnen de traditie van het landschapschilderen weet De Cordier op een andere manier een melancholische toon te formuleren. Als een kunstwerk gevoelens kan losweken bij zijn observator, slaagt in zijn opzet. Het belang dat kunst aanspreekt lijkt me vanzelfsprekend. Aanspreken door herkenning of net door vervreemding.

Ik moet weer denken aan die zomerochtend. Een polderlandschap voelt voor mij steeds zwaarmoedig aan. Ik werd chagrijnig van de natte aarde die opgesmeten werd wanneer ik achter je reed. Terwijl jij met een opgeheven hoofd de vochtige ochtend de jouwe maakte. Dan riep de koning der wielrenners zijn trouwe pupil op en nam ik het voortouw. Zo sneden we diagonaal een jagerspad in en kregen we een nieuwe polder te zien.

Midden in het landschap verbindt een aardeweg de voorgrond met de horizont. Het is een herkenbaar pad, bestaande uit twee rijen van ondiepe grachtjes, waar net genoeg water in staat om de vork en fietsketting mee te bevuilen. De boerenweg bolt zeer zachtjes, vergelijkbaar met de parabool $y=x^2/2$. De lucht wordt gereflecteerd in enkele toetsen, die het water in de ondiepe sporen weergeven. Het werk is zorgvuldig opgebouwd; halverwege de polder verdwijnt de weg in kluiten aarde die op hun beurt vervagen in een mistig landschap met als horizon de eerder besproken veeg.

In de luchtpartij staan in een archaïsch handschrift twee Engelse woorden geschreven: *Fucking Flanders*. De letters zijn sierlijk neergepend, alsof je naar het schoonschrift van een overgrootouder kijkt. De woorden merk je direct op bij het bekijken van het werk, hoewel ze in een zacht potlood zijn geschreven. Onder de opvallend geplaatste tekst staan de initialen van De Cordier met het jaartal. Ze deden me denken aan het schrift van oma. Wanneer ze een kaartje schrijft naar jullie vrienden. Uiteraard zou zij nooit zoiets schrijven als 'verdomd Vlaanderen' en jij zeker niet.

Maar je voelt wel met deze laatste additie tot de beschrijving van het werk, dat het beeld een andere geladenheid krijgt. De woorden bieden weerstand. Ze dagen uit tot interpretatie. Wat denk jij? Zonder je verwondering voor de kunde te benoemen van het werk. Wat betekent de spanning tussen het beeld en de tekst voor jou? Ik denk dat dit een tweede component moet zijn in de kunstberekening.

Fucking Flanders is generiek aan het repertoire van De Cordier. Wanneer we elkaar zien, leid ik je wel eens in over deze vreemde man. Het werk is een ironische ode aan het landschap. Het beeld is met een -bijna onvergelykbare- schoongevoeligheid en zachtheid opgebouwd en vervolgens aangevuld met de connotatie 'Verdomd Vlaanderen'. Het berekende dualisme tussen het nostalgische herkenbare en de inhoudelijke beladenheid brengt een grijns op mijn gelaat.

- - -

Ik weet nog toen ik vertelde dat ik toegelaten was op Sint-Lucas dat je mij argwanend aankeek. *Je e ghi toch al e diplom? En isda tan mé tèkenn en skilderen?*⁵ Hoe onze twee werelden uit elkaar kunnen liggen, elk met onze eigen realiteit. Daarom dat ik op onze tochten niet over Gent praat. Ik koester onze kostbare stiltes met de zeldzame *alier in*⁶. Ik stoor je niet graag met vrijzinnige praat of dure woorden die ze me leren *ip de kunstscole*⁷. Uit angst dat je je onterecht minderwaardig zou voelen. Want daar draait kunst niet om. Praten en schrijven over kunst is een stap in die wereld, maar het samen bekijken en ervaren van de werken is een tweede. Kunst zit hem in het delen van perspectieven over de objecten. Ik gebruikte dit werk als casus voor het beschrijven van kunst omdat het een combinatie is van toen en nu. Van jouw en van mijn tijd. De klassieke beeldenmakerij en de inhoudelijke insteek vormen een nieuw soort werk dat een sleutelbegrip is in de hedendaagse kunst.

Ik hoop dat we het werk samen eens kunnen gaan bekijken. Dan rijden we via Oostkamp naar Aalter en dan naar Lovendegem, daar kunnen we iets eten op het charmante dorpsplein. Ik zie ons al toekomen in onze koerstenues in het SMAK. Terwijl ik m'n helm opberg in één van de lockers zie ik je met je Flandrien-pet omhoog een *Goeiendag*⁸ doen naar iedereen die passeert. Onze ascetische leeuw van Vlaanderen.

Liefs aan oma en tot gauw

Je kleinzoon,

Joachim

⁵ Je hebt toch al een diploma? Ga je daar dan tekenen en schilderen?

⁶ Hier afslaan

⁷ Op de kunstschool

⁸ Goeie dag